

14. Prochwicz J. Powstanie i przemiany organizacyjne wywiadu Korpusu Ochrony Pogranicza / J. Prochwicz // Korpus Ochrony Pogranicza : materiały z Konferencji Naukowej / pod red. dr. Jerzego Prochwicza. – Kętrzyn, 2005. – S. 35–50.
15. Stosunki polsko-radzieckie w latach 1917–1945 : dokumenty i materiały / oprac. E. Basiński, red. T. Cieślak. – Warszawa, 1967. – S. 473.

Бортник Лена. Особенности организации разведки Корпуса охраны пограничья во Второй Речи Посполитой. В статье проанализированы особенности формирования разведки Корпуса охраны пограничья, определены основные организационные задания на разных этапах ее деятельности. Кроме заданий разведывательной службы, таких как борьба со шпионажем, диверсиями, охрана государственных тайн в подразделениях КОП, отдельным заданием разведки Корпуса охраны пограничья на восточных кресах Речи Посполитой был контроль украинской политической, национально-культурной и общественной жизни. Проанализированы основные методы работы разведки КОП. Отдельное внимание в статье уделено сотрудничеству разведки КОП с Отделом II Генерального штаба Войска Польского, в частности компетенционным проблемам. Роль разведки КОП в 1930-х гг. значительно возросла в связи с наращиванием политики милитаризации Германией и Советским Союзом. Поэтому она начинает участвовать в мобилизационных приготовлениях Речи Посполитой.

Ключевые слова: Корпус охраны пограничья, разведка, II отдел Генерального штаба, Войско Польское, диверсионная деятельность, конфидент, агентура.

Bortnyk Lena. The Organization Features of the Intelligence Service of Border Protection Corps in the Second Commonwealth of Poland. The features of formation of the intelligence service of Border Protection Corps organization throughout its existence is analyzed in this article. This process came in stages and dependent on many internal and external factors. Except in the particular such tasks of intelligence services as the struggle against espionage, sabotage, protection of State secrets in its departments Border Protection Corps had also a task to control Ukrainian political, national, cultural and social life on the territory of Eastern Borderlands of Poland. Basic methods of Border Protection Corps intelligence work are analyzed in the article. Special attention is devoted to cooperation of Border Protection Corps intelligence with the Division II of the General staff of the Polish armed forces, in particular to the issues of competence. Role of BPC intelligence in the 1930s, significantly increased in connection with the increasing militarization of Germany and the Soviet Union. So it has started to take part in the Polish mobilization preparations.

Key words: Border Protection Corps, intelligence service, II Department of General Staff, Polish Army, subversive activity, confidant, intelligence network.

Стаття надійшла до редколегії
06.05.2013 р.

УДК 94(477)(1-078)(498)«1941/1944»

Юрій Левченко

Управлінський апарат румунських адміністративно-територіальних одиниць України під час окупації 1941–1944 рр.

У статті проаналізовано управлінський апарат губернаторств Бессарабія, Буковина і Трансністрія, що їх утворили румунські загарбники на південно-західній території України 1941 р. і які протягом усього періоду окупації перебували під владою Румунії. Розкрито функції адміністративних органів управління.

Ключові слова: окупація, Румунія, Бессарабія, Буковина, Трансністрія, органи управління.

Постановка наукової проблеми та її значення. У роки Другої світової війни 1941–1944 рр. Україна була окупована нацистською Німеччиною та її сателітом – Румунією. Загарбники розчленували українську територію, утворивши низку адміністративно-територіальних одиниць, а саме дистрикт Галичина, рейхскомісаріат Україна, «зону військової адміністрації» і три губернаторства – Бессарабія, Буковина, Трансністрія. Останні підпадали під владу Румунії. У сучасній історичній науці питання про управлінський апарат румунських адміністративно-територіальних одиниць (губернаторства Бессарабія, Буковина, Трансністрія) досліджено поверхово і зводиться до перерахунку

органів управління без розкриття їхніх функцій та загальної структури вертикалі управління. Наша стаття допоможе подолати цю прогалину в дослідженні румунського окупаційного режиму на південно-західній території України в 1941–1944 рр.

Аналіз досліджень цієї проблеми. У радянський період тема управлінського апарату на окупованій румунами південно-західній частині Української РСР та всій території Молдавської РСР розглядалася у контексті встановлення румунського панування на цих теренах. Свідчення цього знаходимо в працях І. С. Комарницького [1], І. Е. Левіта [2], С. А. Грантинича [3] та ін. Тільки зі здобуттям незалежності України тема управлінського апарату в румунській зоні окупації була певною мірою висвітлена в працях О. Субтельного, А. Жуковського [4], В. М. Ковалю [5], П. В. Рекотова [6] та ін. На сучасному етапі її частково розглянуто в дослідженнях періоду Другої світової війни, присвячених південно-західній території України та Молдавії, зокрема в роботах Н. В. Дейнеки [7], О. В. Новосолова [8], І. П. Фостія [9], В. П. Хаджирадєвої [10], І. С. Тарнавського [11] та ін. Однак загалом ця тема досліджена поверхово і потребує більш глибокого висвітлення на основі аналізу та синтезу праць попередників та вивчення архівних матеріалів.

Мета нашого дослідження полягає в аналізі управлінського апарату таких губернаторств, як Бессарабія, Буковина, Трансністрія та визначенні вищої, середньої і нижчої ланок їх органів управління.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Королівська Румунія на чолі з військовим диктатором Іоном Антонеску була союзником Третього Рейху у війні проти Радянського Союзу і разом із ним утворила на захопленій українській радянській території три підконтрольні адміністративно-територіальні одиниці.

На початку війни після двотижневої оборони південно-західної території України радянські війська почали відступати, а румунські та німецькі – рухатися вперед. Протягом 5–7 липня 1941 р. 3-тя румунська армія захопила територію Північної Буковини (від серпня 1940 р. – Чернівецька область Української РСР). У період від 5 до 12 липня 4-та румунська і 9-та німецька армії захопили Північну Бессарабію, а 17–22 липня – її центральну частину. Цілком окупацію було завершено 26 липня – після захоплення Південної Бессарабії (від серпня 1941 р. – Ізмаїльська область Української РСР) [2, с. 156, 161; 12, с. 19]. Територію Трансністрії румунські та німецькі війська захопили протягом 28 липня – 13 жовтня 1941 р. [13, с. 413].

Окуповані Бессарабія та Північна Буковина 14 липня 1941 р. були проголошені румунською територією [14, с. 651]. Уже 18 липня того ж року з української Північної та румунської Південної Буковини було утворено провінцію Буковина з центром у м. Чернівцях, а 19 липня – провінцію Бессарабія з центром в м. Кишиневі [15, с. 47–48; 16, с. 16; 17, с. 7]. До складу провінції Бессарабія увійшли правобережні території Молдавської РСР та Ізмаїльська область Української РСР. У свою чергу Буковина об'єднувала Чернівецьку область Української РСР, Липканський і Бричанський райони Молдавської РСР та румунські жудці: Дорохой, Камплуг, Радауці, Сучаву. Вже 3 вересня 1941 р. І. Антонеску видав декрет «Про організацію Бессарабії та Буковини», за яким утворені провінції реорганізовувалися в губернаторства [18, с. 1–4]. Відповідно створювалися органи управління – директори, префектури, претури та примарії. Остаточне включення губернаторств Бессарабії і Буковини до складу Румунії відбулося після проведених у листопаді 1941 р. плебісцитів про їх входження до «старого королівства» [19, с. 2–19; 20, с. 2–10].

Відповідно до декрету вищими посадовими особами в Бессарабії та Буковині проголошувалися губернатори, які до цього були «уповноваженими» генерала І. Антонеску з управління ними. Так, губернатором Буковини став генерал Г. Войкулеску, а Бессарабії – генерал А. Ріушану. Однак у 1943 р. вони були зміщені зі своїх посад і губернатором Бессарабії став генерал О. Ставрат, а Буковини – генерал Г. Драгалін [21, с. 311–330]. Як представник вищої влади губернатор зосереджував у своїх руках усю повноту військової і цивільної влади, він був керівником усіх державних та місцевих адміністрацій на підвладній території. Йому підпорядковувалися поліція та жандармерія, а як відповідальний за громадський порядок він видавав накази військовим органам, що перебували на території губернаторства. Він мав право видавати закони, ордонати, накази, реформувати судову систему та регламентувати життя місцевого населення. Адміністративний апарат губернатора складався із директорій: 1) адміністративних справ; 2) фінансів; 3) сільського господарства; 4) народного господарства; 5) освіти і культури; 6) праці та соціального страхування; 7) громадянських робіт і зв'язку; 8) охорони здоров'я, 9) колонізації, румунізації та інвентарю. Однак, незважаючи на це,

губернатор був тільки «представником голови держави та уряду» і був йому підзвітний за проведення організаційної управлінської діяльності в краї [18, с. 1]. Цю посаду в Румунії обіймав І. Антонеску, що де-юре був прем'єр-міністром, а де-факто – кондукетором (вождем), військовим диктатором [22, с. 584], тобто він був найвищою посадовою особою з управління Бессарабією та Буковиною. Для зв'язку між І. Антонеску та губернаторами, а також управління окупаційною адміністрацією і координацією її діяльності при Кабінеті міністрів було створено військово-цивільний кабінет для адміністрації Бессарабії, Буковини і Трансїстрії на чолі з генеральним секретарем румунського уряду О. Вледеску, який підпорядковувався Міхаю Антонеску [3, с. 21]. Де-юре М. Антонеску був віце-прем'єр-міністром, але де-факто виконував обов'язки прем'єр-міністра Румунської держави.

З адміністративного погляду губернаторства поділялися на жудці (Judetul), якими керували префектури на чолі з префектами, що у свою чергу підпорядковувалися губернатору. Організація управління префектури повторювала структуру апарату губернатора. Перфект був начальником поліції та жандармерії у своєму окрузі й відповідав за підтримку місцевого законодавства. До його обов'язків входило дві основні функції: перша – передача наказів губернатора нижчим інстанціям, друга – контроль відповідних органів управління на підпорядкованій йому території [18, с. 1]. Другою особою в префектурі був помічник префекта – прим-префект (суб-префект). Він виконував такі функції: керував управлінським апаратом префектури, переглядав та змінював судові рішення нижчих інстанцій – преторів та примарів, відповідав за суспільну опіку [23, с. 3].

Територіально жудці поділялися на пласи (Plasii), якими управляли преторії на чолі з претором. Його повноваження були чітко прописані у відповідних документах, що збереглися в архівах: «Претор є представником державної влади на місці й створює управлінський апарат із таких відділів: 1) сільського господарства; 2) лісового господарства; 3) санітарний; 4) ветеринарний; 5) технічний; 6) освітній. Він є начальником поліції та жандармерії на місці і контроль та опіку над міськими та сільськими громадами» [24, с. 2]. Другою особою преторії був прим-претор (суб-претор), що виконував функції координатора всіх місцевих адміністративних установ, здійснював контроль над їхніми відділами та відповідав за виконання наказів претора і вищих інстанцій. У своїй діяльності спирався на рішення претора та був його заступником [18, с. 1].

У свою чергу пласи поділялися на комуни (Comunei) двох типів: сільську та міську. Відповідно їх управлінським органом були примарії на чолі з примарем у сільській місцевості та мером у місті. Вони вирішували всі загальні справи місцевого значення. Примар за допомогою секретаря, нотаріуса, агронома, інженера та інших підконтрольних посадовців виконував єдине завдання – упроваджував в життя всі накази, постанови, доручення та закони вищих інстанцій на підконтрольній йому території. Потрібно уточнити, що примара призначав префект за поданням кандидатури претором. Тоді як префектів, прим-префектів, преторів та прим-преторів призначав губернатор після рішення адміністративного відділу [18, с. 1]. Зазначене вище свідчить, що преторії й примарії були виконавчою ланкою управлінського апарату на території губернаторств і утворювали нижчу ланку румунського управління.

Для того, щоб забезпечити собі вірного союзника у війні проти СРСР та джерело поставки нафти на Східний фронт, Третій Рейх передав частину окупованої території України під контроль Румунії. Відповідно до цього 19 серпня 1941 р. І. Антонеску видав декрет «Про запровадження румунської цивільної адміністрації на території між Дністром та Бугом», цим самим утворивши губернаторство Трансїстрія [25, с. 54–55; 26, с. 160]. Остаточне його передання відбулося після підписання 30 серпня 1941 р. у м. Тигині Угоди про адміністрацію та економічну експлуатацію території між Дністром та Бугом (Трансїстрія) і Буг–Дніпро (області Буг–Дніпро), за якою Румунія отримала його від Третього Рейху в тимчасове управління [27, с. 92–93; 28, с. 361]. Губернаторство Трансїстрія з центром у м. Одесі (від 19 серпня до 17 жовтня 1941 р. центром було м. Тирасполь) займало територію між Дністром та Південним Бугом: Одеську, південні райони Вінницької області, західні – Миколаївської області Української РСР, а також лівобережні райони Молдавської РСР – Дубосарський, Рибницький і Тираспольський.

Згідно з Декретом від 19 серпня 1941 р. «представником із наданням йому всіх відповідних повноважень (пізніше губернатором) “кондукетор” призначив Г. Алексяну, що підпорядковувався І. Антонеску і президії Ради міністрів Румунії». До його обов'язків входило: «застосування всіх необхідних заходів для нормальної роботи адміністративних органів та для продовження всіх видів діяльності відповідно до указів “кондукетора”». Виконавчий орган Трансїстрії отримав назву Генераль-

ний секретаріат. Він складався з таких директоратів: 1) адміністрації та шляхів сполучення; 2) агрокультури й економіки; 3) освіти, культури й пропаганди; 4) охорони здоров'я; 5) фінансів [26, с. 161]. На відміну від губернаторів Бессарабії та Буковини, Г. Алексіану було надано владу тільки у сфері цивільного управління. Військова ж влада належала генералу П. Думітреску, командувачу 3-ї румунської армії, яка весь час перебувала на території Трансністрії. Тому він мав офіційну посаду цивільного губернатора при командуванні окупаційної армії Трансністрії. Пізніше, 11 жовтня 1943 р., зі зміною ситуації на фронті, І. Антонеску підписав декрет, яким затвердив Г. Алексіану «губернатором Трансністрії» з повними і необмеженими правами» [29, с. 32; 30, с. 1].

Уведений на території Трансністрії адміністративний устрій та органи управління відповідали румунському зразку [29, с. 32]. Це засвідчують збережені в архівах окупаційні документи. Трансністрія поділялася на повіти, органами управління яких були префектури на чолі з префектом та суб-префектом. Повіти склалися з районів, якими керували претури на чолі з претором і прим-претором. У свою чергу, райони поділялися на сільські общини, органами управління яких були примарії на чолі з примарем [29, с. 33–34; 31, с. 189].

Структура вертикалі управління Трансністрії мало чим відрізнялася від попередньо розглянутої в Бессарабії та Буковині, проте мала свою специфіку організації. Наприклад, губернатор мав право призначати тільки префекта, а префект уже призначав претора, прим-претора і примара. Губернатору та іншим цивільним урядовцям підпорядковувалася тільки поліція та жандармерія, а військові комендатури, що були утворені на цій території, підпорядковувалися командувачу румунської армії Трансністрії [31, с. 189]. Окрім того, на території Трансністрії значну роль відігравала німецька армія. Так, усі засоби комунікації – шосе, залізничні, річкові та морські шляхи – були в розпорядженні німецьких оперативних військ, а в Одесі при уряді губернатора діяли німецькі представники [2, с. 251].

Характерною особливістю управлінського апарату Трансністрії було існування двох муніципалітетів – у містах Тирасполі та Одесі. Муніципалітет – адміністративну одиницю румунського міського управління, що мала рівні права з повітами, – очолював міський префект [32, с. 36; 33, с. 20]. Розглянемо структуру муніципалітету більш детально на прикладі того, що діяв у м. Одесі. Очолював муніципалітет генеральний примар, який підпорядковувався губернатору. Управляв він за допомогою двох заступників та генерального секретаря, на якого було покладено завдання з керівництва та контролю за дирекціями. Безпосередньо в підпорядкуванні генерального примара перебували дирекції: адміністративних справ, фінансів, медично-санітарна, транспорту, рада опіки з відділом соціального забезпечення. Інші дирекції були об'єднані в секції на чолі з «примарем сектору». Загальна їх кількість в Одеському муніципалітеті становила п'ять. Перший керував дирекціями: трамваю, водопостачання і каналізації, електроліній, садів та парків; другий – інженерно-технічною; третій – рагсу та кладовищ; четвертий – торгівлі; п'ятий – зоологічною і ветеринарною, культури і просвіти, юридичною, нерухомого майна, реманенту [32, с. 36; 34, с. 2]. Відповідно, директори здійснювали управління визначеною сферою життя муніципалітету й були підзвітні генеральному примарю або генеральному секретарю.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Отже, управлінський апарат в усіх губернаторствах був утворений за румунським зразком: управління губернатора – префектура – претура – примарія. Впровадження румунського зразка управління в цих губернаторствах доводить, що бухарестська влада розглядала їх як невід'ємні частини румунської території, повернені в ході війни. Губернаторства Бессарабія та Буковина після плебісциту в листопаді 1941 р. було приєднано до «старого королівства», а Трансністрія залишалася підконтрольною територією румунського губернатора. Особливістю Трансністрії було ще й те, що військова влада зосереджувалася в руках німецьких та румунських військових, які перебували на цій території.

Вищою місцевою ланкою управлінського апарату були губернатори Бессарабії, Буковини і Трансністрії, які через «військово-цивільний кабінет для адміністрації ББТ» підпорядковувалися прем'єр-міністру Румунії М. Антонеску та кондукетору І. Антонеску. Середню ланку управління утворювали префектури на чолі з префектом та його помічником – прим-префектом, які передавали накази губернатора нижчим ланкам управління. Нижчу ланку утворювали претури на чолі з преторами та примарії на чолі з примарами, на яких покладалася функція втілення в життя наказів та розпоряджень губернатора безпосередньо на підвладній території. Система управління створених

адміністративно-територіальних одиниць була спрямована на всеохопне керування окупованими південно-західними територіями України та їх цілковиту румунізацію.

Перспектива використання результатів цього дослідження полягає у більш глибокому дослідженні функцій директоратів та відділів управління румунських адміністративних окупаційних установ.

Джерела та література

1. Комарницький С. І. Радянська Буковина в роки Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. / С. І. Комарницький. – К. : Наук. думка, 1979. – 136 с.
2. Левит И. Э. Участие фашистской Румынии в агрессии против СССР: истоки, планы, реализация / И. Э. Левит. – Кишинев : Штиинца, 1981. – 480 с.
3. Грантинич С. А. На левом берегу Днестра 1941–1944 / С. А. Грантинич. – Кишинев : Картя молдовеняскэ, 1985. – 186 с.
4. Субтельний О. Нарис історії України / О. Субтельний, А. Жуковский. – Львів : Вид-во Наук. т-ва ім. Т. Шевченка, 1993. – 284 с.
5. Коваль В. М. Україна: 1939–1945: маловідомі і непрочитані сторінки історії / В. М. Коваль. – К. : [б. в.], 1995. – 192 с.
6. Рекотов П. В. Органи управління на окупованій території України (1941–1944 рр.) / П. В. Рекотов // Укр. іст. журн. – 1997. – № 3. – С. 90–101.
7. Дейнека Н. В. Боротьба підпільників і партизан південно-західної України і Молдавії проти румунського окупаційного режиму (1941–1944 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : спец. 07.00.02 «Всесвітня історія» / Дейнека Н. В. – Одеса, 2007. – 19 с.
8. Новосьолов О. В. Політика Румунії щодо українських земель у період диктатури І. Антонеску (1940–1944 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : спец. 07.00.02 «Всесвітня історія» / Новосьолов О. В. – Чернівці, 2008. – 20 с.
9. Фостій І. П. Північна Буковина і Хотинщина в роки Другої світової війни (1939–1945 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : спец. 07.00.01 «Історія України» / Фостій І. П. – Чернівці, 2005. – 20 с.
10. Хаджирадева В. П. Бессарабія напередодні та в роки Другої світової війни : автореф. дис. ... канд. іст. наук : спец. 07.00.01 «Історія України» / Хаджирадева В. П. – Переяслав-Хмельницький, 2010. – 21 с.
11. Тарнавський І. С. Адміністративний поділ та органи управління на території південно-західної України за часів румунської окупації / І. С. Тарнавський // Історичні і політологічні дослідження. – 2010. – № 3–4. – С. 210–216.
12. Центральний державний архів громадянських об'єднань України (ЦДАГО України), ф. 166, оп. 3, спр. 213, арк. 27.
13. Окупаційний режим в губернаторстві «Трансністрія» / Т. Вінцовський, Г. Кязимова, М. Михайлуца, В. Щетніков // Україна у Другій світовій війні: погляд з ХХІ ст. : іст. нариси. Т. 1. – К. : Наук. думка, 2010. – С. 413–446.
14. Ботушанський В. М. Буковина в контексті європейських міжнародних відносин / В. М. Ботушанський. – Чернівці : Рута, 2005. – 744 с.
15. Комарницький С. І. Вони наближали перемогу: Буковина та буковинці в роки Великої вітчизняної війни 1941–1945 рр. / С. І. Комарницький. – Чернівці : Місто, 2005. – 272 с.
16. Елин Д. Д. Партизаны Молдавии / Д. Д. Елин. – Кишинев : Картя Молдовеняскэ, 1974. – 224 с.
17. Туфар Н. Бойцы подполья / Н. Туфар. – Кишинев : Картя Молдовеняскэ, 1979. – 80 с.
18. Державний архів Чернівецької області (Держархів Чернівецької обл.), ф. Р-662, оп. 4, спр. 1, арк. 6.
19. Державний архів Одеської області, ф. Р-2357, оп. 1, спр. 4, арк. 113.
20. Держархів Чернівецької обл., ф. Р-662, оп. 2, спр. 561, арк. 24.
21. Залесский К. А. Кто есть кто во Второй мировой войне. Германия и союзники / К. А. Залесский. – М. : Вече, 2010. – 462 с.
22. Болван И. История Румынии / И. Болван, И. Поп. – М. : Весь мир, 2005. – 680 с.
23. Держархів Чернівецької обл., ф. Р-307, оп. 1, спр. 2710, арк. 7.
24. Держархів Чернівецької обл., ф. Р-662, оп. 1, спр. 107, арк. 3.
25. Молдавская ССР в Великой Отечественной войне Советского Союза. 1941–1945 : сб. док. и материалов. В 2-х т. Т. 2. В тылу врага / ред. С. Я. Афтенюк и др. – Кишинев : Штиинца, 1975. – 676 с.
26. Одесская область в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг. : док. и материалы / ред. Н. И. Зотов и др. – Одесса : Маяк, 1970. – 388 с.
27. Попа И. Румыны, Бессарабия и Приднестровье / И. Попа, Л. Попа. – Кишинев : K-Gh. Prut International, 2010. – 268 с.
28. Гончаренко О. Система управління окупованими територіями України / О. Гончаренко, О. Лисенко, Т. Першина // Україна у Другій світовій війні: погляд з ХХІ ст. Історичні нариси. Т. 1. – К. : Наук. думка, 2010. – С. 321–368.

29. ЦДАГО України, ф. 62, оп. 1, спр. 184, арк. 137.
30. Центральний державний архів вищих органів влади України (ЦДАВО України), ф. 3833, оп. 1, спр. 117, арк. 21.
31. ЦДАГО України, ф. 57, оп. 4, спр. 103, арк. 221.
32. ЦДАВО України, ф. 4620, оп. 3, спр. 239, арк. 159.
33. ЦДАГО України, ф. 166, оп. 3, спр. 221, арк. 117.
34. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 22, спр. 476, арк. 23.

Левченко Юрий. *Управленческий аппарат румынских административно-территориальных единиц Украины во время оккупации 1941–1944 гг.* В статье проанализирован управленческий аппарат губернаторств Бессарабия, Буковина и Транснистрия, которые были образованы румынскими захватчиками на юго-западной территории Украины в 1941 г. и в течение всего периода оккупации находились под властью Румынии. Раскрыты функции губернаторов, префектур, претуры, примарий, на которых были возложены управленческие функции. Выделены высшее, среднее и низшее звенья управления. В управленческом аппарате губернаторства Транснистрия значительную роль играли военные структуры, которые были независимыми от гражданского управления губернатора. В свою очередь управление в губернаторствах Буковина и Бессарабия полностью подчинялись гражданской администрации. Система управления губернаторств была направлена на тотальное управление и румынизацию.

Ключевые слова: оккупация, Румыния, губернаторства Бессарабия, Буковина, Транснистрия, органы управления.

Levchenko Yuriy. *Management Unit Romanian Administrative-Territorial Units of Ukraine During their Occupation of 1941–1944.* The article analyzes the administrative apparatus of the governorates Bessarabia, Bucovina and Transnistria, which were formed by Romanian invaders in the south-western Ukraine in 1941 and throughout the period of occupation were ruled Romania. Revealed function of governors of prefectures, praetorship, city halls which has been assigned administrative functions. Marked higher, middle and lower level management. In the administrative apparatus of the Governorate Transnistria played a significant role military structures that were independent of the civil administration gubernatora. In turn control of the governorate Bucovina and Bessarabia fully obey the civil administrations. The control system of the governorates was aimed at total control and Romanization.

Key words: occupation, Romania, governor Bessarabia, Bucovina, Transnistria, controls.

Стаття надійшла до редколегії
15.05.2013 р.

УДК 94(477.82)«1964/1985»:2-67

Ілона Савицька

Релігійне життя населення Волинської області в 1964–1985 рр.

Проаналізовано антирелігійну політику влади, висвітлено її особливості на Волині та способи й методи втілення. Досліджено становище православних громад і протестантських об'єднань області. Особливу увагу приділено динаміці змін у релігійній мережі та обрядовості (на основі низки архівних документів).

Ключові слова: антирелігійна політика, православні громади, протестантські об'єднання, атеїстична пропаганда, релігійна обрядовість.

Постановка наукової проблеми та її значення. Релігія – один із найважливіших факторів людської історії. Вона є невід'ємним складником і у дослідженні повсякденного життя населення. На фоні докладно вивчених проблем аграрної політики радянської влади та культурно-освітнього розвитку українського суспільства періоду 60–80-х років ХХ ст. залишається ще багато неопрацьованих питань, зокрема щодо релігійного життя. Типовість явищ, притаманних тогочасному суспільству в різних регіонах, дасть змогу робити висновки стосовно релігійної ситуації у всеукраїнському масштабі. Об'єктивне вивчення цієї проблеми допоможе краще побачити цілісну картину тієї епохи.

Мета дослідження – проаналізувати релігійне життя населення Волинської області у 1964–1985 рр.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Епоха «застою» характеризується послабленням втручання держави в релігійні справи. Антирелігійні проце-